

ఆణిముత్యాల తెలుగు పద్యాల సంకలనం

వర్ణన రత్నాకరము

పాఠకమిత్ర వ్యాఖ్య - ఇరవై మూడవ సంపుటం

సంకలనకర్త

దాసరి లక్ష్మణస్వామి

వ్యాఖ్యాత

అద్దంకి శ్రీనివాస్

ప్రచురణ

ప్రాచీన తెలుగు - అధ్యయనకేంద్రం

యూనివర్సిటీ ఆఫ్ హైదరాబాద్

&

ఎమెస్కో హైదరాబాద్

వర్ణన రత్నాకరము

పాఠకమిత్ర వ్యాఖ్య - ఇరవై మూడవ సంపుటం

విషయసూచిక

అంశం	పద్యసంఖ్య	పుట
సంపాదకీయం		8-10
1. భ్రమరగీతలు	1 - 3	9-11
2. అన్యోపదేశం	4 - 7	12-15
3. నారాయణ కవచము	8 - 15	16-22
4. శివకవచము	16 - 21	23-27
5. రాజనీతి	22 - 80	28-67
6. రాజసేవకులు	81 - 82	68-69
7. రాజసేవాధర్మము	83 - 100	70-80
8. రాజపరదేశగమనము	101 - 103	81-83
9. రాజదర్శనార్థము	104 - 105	84-86
10. మంత్రీధర్మము	106	87
11. సేనాపతిధర్మములు	107	88
12. సూతధర్మము	108	89
13. లాలి పద్యములు	109 - 112	90-92
14. జోలలు	113 - 117	93-96
15. మేలుకొలుపు	118 - 121	97-100
16. నివ్యాకులు, శోభన గీతములు	122 - 123	101-102
17. వరూధినీ ప్రవరాఖ్యులు	124 - 134	103-110
18. చెంచులక్ష్మీ నృసింహమూర్తులు	135 - 145	111-121
19. లక్ష్మీ నారాయణులు	146 - 167	122-140
20. రాధాకృష్ణులు	168 - 177	141-152
21. ఊర్వశీపురూరవులు	178	153-154
22. మేనకావిశ్వామిత్రులు	179 - 187	155-161
23. శకుంతలాదుష్కంతులు	188 - 190	162-164
24. కైకాదశరథులు	191 - 192	165-166

25. అహల్యాదూతికలు	193 – 196	167-170
26. అహల్యాసంక్రందనులు	197 – 201	171-175
27. సుభద్రార్జునులు	203 – 207	176-180
28. హిరణ్యకశిపువరములు	208	181
29. యక్షప్రశ్నలు	209 – 230	182-193
30. ఫలశ్రుతి, భరతవాక్యము, మంగళము	231 – 233	194-197
31. అనుబంధము	234 – 243	198-206
కావ్యసూచిక		207-217
పద్య సంఖ్యానుక్రమణిక		218-221
దాసరి లక్ష్మణస్వామి పరిచయం		222-229
అనుబంధం -1 సమగ్ర విషయసూచిక		230-246
అనుబంధం -2 సమగ్ర పద్య సంఖ్యానుక్రమణిక		247-351

భ్రమరగీతలు

1. మ. ఒక పువ్వుందలి తేనెద్రావి మధుపా! యుత్సాహివై నీవు వే
ఱొకటిం బొందెడు భంగి మమ్మధరపీయూషంబునం దేల్చి మా
యకలంకోజ్జ్వలయౌవనంబుఁ గొని యన్యాసక్తుఁ డయ్యెన్ విభుం
దకటా! యాతని కెట్లు దక్కె సిరి మిథ్యాకీర్తి నమ్మెం జుమీ !

భాగవతము, 10 - పూ.భా., 1457

అన్వయం: మధుపా! ఒక - పువ్వు + అందలి - తేనెన్ - త్రావి, ఉత్సాహివై - నీవు - వేఱు
+ ఒకటిన్ - పొందెడు - భంగిన్, మమ్మున్ + అధర - పీయూషంబునన్ - తేల్చి, మా
+ అకలంక + ఉజ్జ్వల - యౌవనంబున్ - కొని - విభుండు - అన్యాసక్తుఁడు - అయ్యెన్.
అకటా! అతనికిన్ - సిరి - ఎట్లు - దక్కెన్. మిథ్యాకీర్తిన్ - నమ్మెన్ - చుమీ !

వ్యాఖ్య: బలరామకృష్ణులు కాశీకి పోయి విద్యాభ్యాసం ముగించుకొని మధురకు
చేరుకున్నారు. ఎల్లప్పుడూ తనమీదే మనసు నిల్చి తన రాకకోసం ఎదురుచూసే గోపికలు
ఎలా ఉన్నారో చూసినమ్మని శ్రీకృష్ణుడు ఉద్ధవుణ్ణి పంపిస్తాడు. ఆ ఉద్ధవుడికి అర్థమయ్యేలా
ఒక తుమ్మెదతో చెప్తున్నట్లుగా అన్యాపదేశంగా గోపికలు చెప్తున్నారు. ఇక్కడివే మూడు
పద్యాలు సంకలించారు లక్ష్మణస్వామిగారు.

ఓయీ! మకరందాన్ని ఆస్వాదించే తుమ్మెదా (మధుప = మధు పిబతీతి)! ఒక
పువ్వులోని తేనెను తాగి మరో పువ్వుపై వాలతావు. అలా ఉత్సాహివై నువ్వు మరో పువ్వును
పొందినట్లే శ్రీకృష్ణుడు (విభుండు) కూడా ఒకసారి మా మోవి తేనె - అధరామృతాన్ని
గ్రోలి మమ్మల్నీ తన అధరామృతంలో తేల్చాడు (అధరపీయూషంబునం దేల్చి). అంతేనా
మచ్చ లేని (అకలంక) ఉజ్జ్వలమైన మా యౌవనాన్నీ కొల్లగొట్టి (కొని) ఇప్పుడు వేరే స్త్రీ పట్ల
(అన్య) ఆసక్తిచూపుతున్నాడు. అయ్యో! ఇటువంటి మాయగాడికి లక్ష్మీదేవి ఏట్లా దక్కిందో
కదా ! ఈ మాయలు తెలుసుకోలేక పోయింది. అతడి కీర్తి నిజం కాదు. మిథ్య. లేని కీర్తిని -
మిథ్యాకీర్తిని నమ్మేసింది సుమా!